

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	4Cdo/42/2025
Identifikačné číslo spisu:	5121200121
Dátum vydania rozhodnutia:	23.07.2026
Meno a priezvisko:	JUDr. Nora Halmová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2026:5121200121.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ R. V., narodenej X. H. XXXX, 2/ H. C., narodeného XX. I. XXXX, 3/ X. C., narodeného X. H. XXXX, 4/ V. V., narodenej X. I. XXXX, 5/ Y. V., narodeného XX. R. XXXX, žalobcovia 1/ až 5/ bytom V., Q. F. XXXX, žalobcovia 4/ a 5/ zastúpení matkou, žalobkyňou 1/, žalobcovia 1/ až 5/ zastúpení spoločnosťou Advokátska kancelária DPP Martaus & Partners s. r. o., Žilina, Jána Milca 788/5, proti žalovanému STAVEX TOP s. r. o., Kysucké Nové Mesto, Horná Skotňa 3090, IČO: 36 429 805, zastúpenému spoločnosťou Advokátska kancelária Rybár advokát s. r. o., Žilina, Andreja Kmet'a 11, o náhradu nemajetkovej ujmy, vedenom na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 7C/2/2021, o dovolaní žalobcov 1/, 4/ a 5/ proti rozsudku Krajského súdu v Žiline sp. zn. 10Co/39/2023 zo dňa 28. augusta 2024, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline zn. 10Co/39/2023 zo dňa 28. augusta 2024 v napadnutej časti v piatom zmeňujúcom výroku a šiestom výroku o trovách konania žalovaného voči žalobcom 1/, 4/ a 5/ z r u š u j e a vec vracia Krajskému súdu v Žiline na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Žilina rozsudkom č. k. 7C/2/2021-114 zo dňa 21. septembra 2022 (ďalej aj „rozsudok súdu prvej inštancie“) rozhodol tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobkyni 1/ 23.000 eur, do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku (výrok I.) a žalobkyni 1/ priznal voči žalovanému nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu (výrok II.) Žalovanému uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi 2/ sumu 4.000 eur do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku (výrok III.) a vo zvyšku žalobu žalobcu 2/ zamietol (výrok IV.). Žalobcovi 2/ priznal voči žalovanému nárok na náhradu trov konania v rozsahu 30 % (výrok V.). Žalovanému uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi 3/ sumu 4.000 eur do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku (výrok VI.) a vo zvyšku žalobu žalobcu 3/ zamietol (výrok VII.). Žalobcovi 3/ priznal voči žalovanému nárok na náhradu trov konania v rozsahu 30 % (výrok VIII.). Žalovanému uložil povinnosť zaplatiť žalobkyni 4/ sumu 11.000 eur do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku (výrok IX.) a žalobkyni 4/ priznal voči žalovanému nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu (výrok X.). Žalovanému uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi 5/ sumu 11.000 eur do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku (výrok XI.) a žalobcovi 5/ priznal voči žalovanému nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu (výrok XII.).

1.1. Z odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie vyplýva, že žalobcovia sa voči žalovanému domáhajú náhrady nemajetkovej ujmy z dôvodu zásahu do práva na ochranu osobnosti žalobcov, ku ktorému došlo stratou - smrťou manžela a otca žalobcov, za ktorú zodpovedá žalovaný. Dňa 10. januára 2019 zomrel Y. V., v pracovnej dobe, počas plnenia pracovných úloh pre žalovaného ako zamestnávateľa. Pracovný úraz bol spôsobený zavinením iného zamestnanca žalovaného, ktorý bol trestným rozsudkom zo dňa 20. mája 2020 uznaný vinným v tejto veci. Y. V. bol manželom žalobkyne 1/, biologickým otcom žalobcov 4/, 5/ a nevlastným otcom žalobcov 2/,3/, o ktorých sa riadne ako otec staral od roku 2003.

1.2. Právne vec posúdiac podľa § 11, § 13 ods. 1, 2, 3 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „Občiansky zákonník“) a dospel k záveru, že pozostalí majú popri úrazových dávkach od Sociálnej poisťovne nárok aj na nemajetkovú ujmu v peniazoch, a to od zamestnávateľa. Zaplatenie majetkovej ujmy zamestnávateľom teda zároveň automaticky nevyklučuje aj zaplatenie nemajetkovej ujmy. Pracovný úraz zavinil zamestnanec žalovaného, v rámci plnenia jeho pracovných povinností. Pôvodcom zásahu do osobnostných práv žalobcov je preto žalovaný ako zamestnávateľ. V danom prípade neoprávnený zásah do čiastkového práva žalobcov na ochranu ich osobnosti je zásahom, ktorý je nereparovateľný, a preto žalobcovia disponujú zásadne jediným prostriedkom ochrany práva na ochranu osobnosti, a to právom na poskytnutie primeraného zadosťučinenia (satisfakcie). Strata blízkej osoby je pre väčšinu ľudí tou najväčšou stratou, s ktorou sa môžu vo svojom živote stretnúť. Trvalým narušením doterajších rodinných vzťahov žalobcov, úmrtím manžela, otca, blízkej osoby, stratili žalobcovia možnosť realizovať emocionálne a citové väzby k osobe, ktorá v ich dovtedajšom živote bola človekom, s ktorým tvoril fungujúcu rodinu a navždy boli ochudobnení o možnosť rozvíjania ďalšieho vzťahu s ňou. Tragická strata spôsobená jej úmrtím nie je však nahraditeľná. Je možné bez najmenších pochybností konštatovať, že zavineným konaním tretej osoby došlo k zásahu do osobnostných práv rodiny nebohého v najzávažnejšej intenzite, s nenapraviteľným následkom a žalobcovia utrpeli nemajetkovú ujmu prejavujúcu sa v ich pocitoch šoku, smútku zo straty blízkej osoby a takisto aj spoločenstva (vzťahu) s jednou z okruhu ich najbližších osôb. Pri posúdení výšky primeraného zadosťučinenia pre žalobcov súd prvej inštancie prihliadal na ich príbuzenské vzťahy vo vzťahu k nebohému. Konštatoval, že manžel žalobkyne 1/ bol v čase úmrtia vo veku XX rokov, v produktívnom, aktívnom veku, živiteľ rodiny. Žalobkyňa mala XX rokov, v manželstve žili cca 13 a pol roka, vychovávali spolu deti pochádzajúce z ich manželstva ako aj deti pochádzajúce z prvého manželstva žalobkyne 1/. Žalobcovia 2/ a 3/ boli v čase smrti plnoletí vo veku XX a XX rokov a žili v spoločnej domácnosti s nebohým, avšak už viedli samostatný život, obidvaja pracovali. U nebohého a žalobcov 2/ a 3/, ktorí neboli jeho deti, išlo o obdobný vzťah rodiča a dospelých detí, ktoré však na ňom neboli závislé. Existovalo však medzi nimi silné puto vytvorené v rámci ich súkromného a rodinného života. Žalobkyňa 4/ mala v čase smrti svojho otca XX rokov aj X mesiace, žalobca 5/ mal X E. T. roka. Pri hodnotení okolností, za ktorých došlo k neoprávnenému zásahu súd prihliadal ako na významnú skutočnosť, že v danom prípade išlo na strane jeho zamestnanca o nedbanlivostné (neúmyselné) konanie, ako aj na obvyklú výšku náhrad nemajetkovej ujmy priznávanú v obdobných prípadoch zásahov do práva na súkromie v dôsledku usmrtenia blízkej fyzickej osoby. Vychádzajúc zo všeobecných zásad určovania výšky reálnej náhrady nemajetkovej ujmy, ako aj individuálnych okolností prejednávanej veci a na prax súdov v otázke určovania tejto výšky, u ktorej však zohľadnil vzhľadom na čas vydania citovaných rozhodnutí (obdobie rokov 2011 - 2017) aj meniacu sa hospodársku, spoločenskú situáciu a narastajúcu infláciu, dospel k presvedčeniu, že primeranou náhradou straty a vzniknutej nemajetkovej ujmy je u žalobkyne 1/ uplatnená suma 23.000 eur, u žalobcov 4/, 5/ uplatnená suma po 11.000 eur a u žalobcov v rade 2/ a 3/ suma po 4.000 eur. Vo zvyšku žalobu zamietol.

1.3. O trovách konania rozhodol súd prvej inštancie podľa 255 ods. 2 v spojení s § 262 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“).

2. Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalovaného rozsudkom z 28. augusta 2024 sp. zn. 10Co/39/2023-181 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil vo výroku III. o povinnosti žalovaného zaplatiť žalobcovi 2/ sumu 4.000 eur do 3 dní od právoplatnosti tohto rozsudku a vo výroku

V. o nároku žalobcu 2/ na náhradu prvoinštančných trov voči žalovanému v rozsahu 30 %, vo výroku VI. o povinnosti žalovaného zaplatiť žalobcovi 3/ sumu 4.000 eur do 3 dní od právoplatnosti tohto rozsudku a vo výroku VIII. o nároku žalobcu 3/ na náhradu prvoinštančných trov voči žalovanému v rozsahu 30 % (prvá výroková veta) Žalobcom 2/ a 3/ priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 % každý (druhá a tretia výroková veta). Odvolanie žalovaného proti výrokom IV. a VII. o čiastočnom zamietnutí žaloby žalobcov 2/ a 3/ odmietol (štvrtá výroková veta). Rozsudok súdu prvej inštalácie zmenil: vo výroku I. tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobkyni 1/ sumu 1.423,70 eura do 3 dní od právoplatnosti tohto rozsudku, vo zvyšnej časti žalobu žalobkyne 1/ zamietol, vo výroku IX. tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobkyni 4/ sumu 211,80 eura do 3 dní od právoplatnosti tohto rozsudku, vo zvyšnej časti žalobu žalobkyne 4/ zamietol a vo výroku XI. tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobcovi 5/ sumu 211,80 eura do 3 dní od právoplatnosti tohto rozsudku, vo zvyšnej časti žalobu žalobcu 5/ zamietol (piata výroková veta). Žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania voči žalobkyni 1/ v rozsahu 87,62 %, voči žalobkyni 4/ v rozsahu 96,14 % a voči žalobcovi 5/ v rozsahu 96,14 % (šiesta výroková veta).

2.1. Odvolací súd konštatoval, že žalovaný nie je subjektívne oprávnený podať proti výrokom IV. a VII. o čiastočnom zamietnutí žaloby žalobcov 2/ a 3/ odvolanie (§ 359 CSP a contrario), a preto v danej časti jeho odvolanie odmietol podľa § 386 písm. b) CSP ako podané neoprávnenou osobou.

2.2. Ako nedôvodnú vyhodnotil odvoláciu námietka žalovaného vytykajúcu súdu prvej inštalácie nedostatočné odôvodnenie napadnutého rozhodnutia. Ďalej uviedol, že súd prvej inštalácie náležite vyhodnotil otázku pasívnej vecnej legitímácie a právnej kvalifikácie daného zodpovednostného vzťahu a za správne mal aj konštatovanie o danosti/existencii zásahu do osobnostných práv žalobcov tým, že sa narušila celistvosť rodiny a bolo zasiahnuté do ich súkromného a rodinného života.

2.3. Pokiaľ ide o výšku náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch, súd prvej inštalácie náležite postupoval pri priznávaní konkrétneho rozsahu nemajetkovej ujmy vo vzťahu k žalobcom 1/ až 5/ diferencovane. Odvolací súd dospel k záveru, že (celková) priznaná náhrada nemajetkovej ujmy vo výške (23.000 eur, resp. 11.000 a 4.000 eur) ustálené súdom prvej inštalácie zohľadňuje jednak osobitosti daného prípadu a zároveň neprípustným spôsobom nevybočuje z rámca priznaných náhrad v porovnateľných prípadoch, za účelom zistenia ktorých súd prvej inštalácie prezentoval komparatívny súhrn súdmi priznávaných náhrad.

2.4. Následne sa odvolací súd, vo vzťahu k zásadnej odvolacej námietky o charaktere plnenia poskytnutého žalobcom 1/, 3/ a 5/ od Sociálnej poisťovne pri nezmenenom skutkovom stave (ako ho ustálil súd prvej inštalácie) čiastočne odchýlil od právneho názoru súdu prvej inštalácie k tejto otázke. Poukázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6MCdo/1/2016 z 31. júla 2017 (publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov SR v roku 2018 pod č. 61), z ktorého citoval. Prikloniac sa k záverom aplikačnej praxe, podľa ktorých uplatnenie nároku podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka je možné i popri nárokoch z titulu smrteľného pracovného úrazu, ktoré sú špeciálnymi nárokmi, argumentoval, že jednorazové odškodnenie v zmysle zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení nemusí byť dostatočnou satisfakciou za vzniknutú ujmu na osobnostných právach. Konštatované - s osobitným dôrazom na postulát, že jednorazové odškodnenie nie je nič iné, než náhrada nemajetkovej ujmy - viedlo odvolací súd k zmene rozsudku, keď (na rozdiel od súdu prvej inštalácie) započítal čiastky priznané žalobcom 1/, 4/ a 5/ Sociálnou poisťovňou do výšky náhrad nemajetkovej ujmy stanovenej okresným súdom (t. j. 23.000 eur - 21.576,30 eura, resp. 11.000 eur - 10.788,20 eura), v rozsahu ktorého rozdielu bola stanovená povinnosť žalovaného zaplatiť náhradu nemajetkovej ujmy žalobcom 1/, 4/ a 5/ a vo zvyšnej časti žalobu/nároky žalobcov 1/, 4 / a 5/ zamietol. Celková výška nemajetkovej ujmy totiž bola dotknutým žalobcom už poskytnutá/uhradená (práve) v podobe platby odškodnenia od Sociálnej poisťovne. Nadväzne, pri takto určených výsledných sumách náhrad, sa bezpredmetnou stáva námietka odvolateľa o likvidačnom charaktere súdom uložených platobnej povinnosti žalovaného (ako podnikateľského subjektu). Opísané/určujúce závery sa nedotýkajú žalobcov 2/ a 3/, keďže im nebolo zo strany Sociálnej poisťovne plnené, niet čo „započítať“.

2.5. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 396 ods. 1 CSP v spojení s ustanovením § 255 ods. 1, 2 a § 262 ods. 1 CSP.

3. Proti piatemu (zmeňujúcemu) výroku a súvisiacemu šiestemu výroku rozsudku odvolacieho súdu o trovách konania podali žalobcovia 1/, 3/ a 4/ dovolanie, ktorého prípustnosť odvodzovali z ustanovenia § 420 písm. f), § 421 ods. 1 písm. a), b) CSP. Navrhli, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho a prípadne i prvoinštančného súdu inštancie v napadnutej časti zrušil a vec vrátil súdom na ďalšie konanie a rozhodnutie. Uplatnili si i trovy dovolacieho konania.

3.1. Vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. a) CSP poukázali na body 36., 39. a 41. napadnutého rozsudku a uviedli, že súd prvej inštancie pri svojom rozhodovaní neposudzoval, či je suma jednorazového odškodnenia (v zmysle zákona o sociálnom poistení), ktoré je primárne určené na kompenzáciu ekonomických strát pozostalých v dôsledku úmrtia zamestnanca, dostatočnou satisfakciou za vzniknutú ujmu, správne sa však zaoberal nárokom na náhradu nemajetkovej ujmy v zmysle § 13 Občianskeho zákonníka za emocionálnu stratu žalobcov, ktorá pri jednorazovom odškodnení zohľadňovaná nebola, ako samostatným nárokom. Nemajetkovú ujmu podľa § 13 Občianskeho zákonníka nemožno úplne stotožňovať s jednorazovým odškodnením, ktoré je možné podľa zákonných pravidiel vyčíslieť. Ide skôr o vnútorný, psychologický aspekt, ktorý priamo vplyva na spôsob a kvalitu života poškodenej osoby (napr. spôsobený stres, šok, vážna emocionálna strata, psychické utrpenie.), preto vyčíslenie je podstatne komplikovanejšie a závisí od okolností daného prípadu. Sociálna poisťovňa tak vydala rozhodnutia o jednorazovom odškodnení pričom postupovala v zmysle zákonných ustanovení zákona č. 461/2003 Z. z. o Sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Odvolací súd však vo svojom rozhodnutí nárok na jednorazové odškodnenie podľa zákona o sociálnom poistení (ekonomická ujma) a nárok na náhradu nemajetkovej ujmy podľa občianskeho zákonníka, spočívajúcu v emocionálnej (psychickej ujme) de facto zlúčil do jedného a toho istého nároku, čím v podstate len navýšil sumu jednorazového odškodnenia priznaného Sociálnou poisťovňou. Takýmto postupom súd podľa ich názoru zasiahol do rozhodovacej právomoci správneho orgánu určeného v zmysle zákona o sociálnom poistení (Sociálnej poisťovne), čím došlo k prekročeniu rozsahu právomoci súdu. Vo všeobecnosti súdy totiž nemôžu rozhodovať o nárokoch vyplývajúcich z osobitných právnych predpisov, na ktorých rozhodovanie je príslušný správny orgán, v tomto konkrétnom prípade o nároku vyplývajúcom zo zákona o sociálnom poistení, na ktoré rozhodnutie je príslušná Sociálna poisťovňa. Tým, že odvolací súd vo svojom zmeňujúcom rozhodnutí de facto priznal žalobcom nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v rozsahu zistenia a rozhodnutia súdom prvého stupňa, avšak nie v zmysle Občianskeho zákonníka ale v zmysle zákona o sociálnom poistení, zasiahol do právomoci Sociálnej poisťovne, keď tento nárok započítal na vznesený nárok dotknutých žalobcov. Odvolací súd svojím rozhodnutím rozhodol aj o nároku vyplývajúcom z osobitného právneho predpisu - zákona o sociálnom poistení, na ktoré rozhodovanie je príslušná Sociálna poisťovňa.

3.2. K dovolaniu podľa § 420 písm. f) CSP žalobcovia 1/, 4/ a 5/ uviedli, že už v žalobe poukázali na skutočnosť, že Sociálna poisťovňa rozhodla o jednorazovom odškodnení, pričom mali za to, že aj napriek vyplateniu súm zo Sociálnej poisťovne majú nárok voči žalovanému na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch z titulu emocionálnej straty podľa Občianskeho zákonníka. Odvolací súd pri svojom rozhodovaní v bode 31. odôvodnenia jednoznačne vymedzil veľkosť emocionálnej straty žalobcov, avšak následne v bode 41. odôvodnenia napadnutého rozhodnutia mechanicky započítal jednorazové odškodnenie na sumu nemajetkovej ujmy, ktorú ustálil súd prvej inštancie, a to bez toho, aby zohľadnil tú skutočnosť, že jednorazové odškodnenie bolo zohľadnené pri vyčíslení nemajetkovej ujmy. V konaní pred súdom prvého stupňa bolo preukázané, že k nemajetkovej ujme na strane žalobcov došlo a výška nemajetkovej ujmy v prvoinštančnom konaní bola ustálená aj s ohľadom na už vyplatené jednorazové odškodnenie, ktoré bolo v porovnaní s ujmu, ktorú dotknutí žalobcovia pocítili, neprimerane nízke. Súd prvej inštancie preto správne dospel k záveru, že žalobcom prináleží nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, ktorý si vyčíslili. Aj odvolací súd v bode 33. rozsudku dospel k záveru, že priznaná náhrada nemajetkovej ujmy je adekvátna, ale napriek tejto skutočnosti bez primeraného a presvedčivého odôvodnenia výšku náhrady nemajetkovej ujmy neprimerane znížil, a to započítaním jednorazového odškodnenia. Takýto postup pritom ani nevyplýva z rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky

sp. zn. 6MCdo/1/2016, na ktoré sa súd pri svojom postupe odvolával. Odvolací súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, keď pristúpil k započítaniu vyplateného jednorazového odškodnenia na výšku nemajetkovej ujmy. Súd nemôže automaticky, a bez primeraného odôvodnenia započítať jednorazové odškodnenie na náhradu nemajetkovej ujmy. V prípadoch, kedy sa nárok na náhradu nemajetkovej ujmy uplatňuje v občianskoprávnom konaní a jednorazové odškodnenie bolo vyplatené z iného titulu, by mali sudy dôsledne zvažovať, či a do akej miery sa bude výška jednorazového odškodnenia pri určovaní výšky nemajetkovej ujmy zohľadňovať a tieto skutočnosti vo svojom rozhodnutí riadne zdôvodniť. Vzhľadom na zistený skutkový stav v prejednávanej veci sa javí odôvodnenie odvolacieho súdu nanajvýš nedostatočné.

3.3. Odôvodnenie rozhodnutia nie je konzistentné, keď na jednej strane v bode 31. podrobne opisuje citovú stratu a psychické utrpenie žalobcov, teda vyslovuje presvedčenie, že došlo k závažnému zásahu do práv žalobcov na súkromný a rodinný život, následne v bode 39. odôvodnenia napadnutého rozhodnutia uvádza, že jednorazové odškodnenie nemusí byť dostatočnou satisfakciou za vzniknutú ujmu na osobnostných právach, no na druhej strane žalobkyni 4/ a žalobcovi 5/ navýšil satisfakciu za vzniknutú ujmu na osobnostných právach sumu o 211,80 eura, čo je možné považovať za bagateľnú sumu oproti tej, ktorú si žalobcovia uplatnili. Súd je pri rozhodovaní viazaný ústavným princípom proporcionality, v zmysle ktorého odškodnenie má byť dostatočné, dôstojné a adekvátne, čo predmetným rozhodnutím naplnené nebolo.

3.4. Z obsahu podanej žaloby bolo zrejmé, že suma jednorazového odškodnenia bola zohľadnená pri určení výšky priznanej nemajetkovej ujmy v tejto veci a v týchto intenciách rozhodoval i súd prvej inštancie. Vzhľadom na túto skutočnosť potom súd prvej inštancie posudzoval primeranosť výšky náhrady nemajetkovej ujmy zohľadňujúcu už vyplatené sumy jednorazového odškodnenia. Naproti tomu však odvolací súd pri svojom rozhodovaní vôbec nebral na zreteľ, že žalobcami uplatnená výška nemajetkovej ujmy zohľadnila už vyplatené sumy jednorazového odškodnenia. Inak povedané, odvolací súd zo sumy, ktorá už zohľadnila vyplatené jednorazové odškodnenie, jednorazové odškodnenie odpočítal duplicitne. Takýto postup súdu považujú za nesprávny.

3.5. Je pritom zrejmé, že odvolací súd pri svojom rozhodovaní dospel k rozdielnemu skutkovému stavu, resp. rozhodoval na základe inak zisteného skutkového stavu, ako súd prvej inštancie a vzhľadom na túto skutočnosť ako aj s prihliadnutím na to, že odvolací súd podstatným spôsobom zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie, bolo potrebné, aby odvolací súd dokazovanie doplnil alebo zopakoval, a preto mal vo veci nariadiť pojednávanie, čo však neučinil, čím znemožnil žalobcom, aby uskutočňovali im patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Pokiaľ chcel odvolací súd rozhodnúť o započítaní uplatneného nároku na nárok vyplatený Sociálnou poisťovňou, bolo potrebné, aby si zabezpečil celé administratívne spisy Sociálnej poisťovne, týkajúce sa dotknutých žalobcov, tieto ako dôkaz vykonal a posúdil vo vzájomných súvislostiach s uplatneným nárokom dotknutých žalobcov. Súd prvej inštancie v danom smere nevykonával žiadne dokazovanie, a preto ak odvolací súd vo svojom odôvodnení dospel k iným skutkovým zisteniam, bol povinný nariadiť pojednávanie, čo sa však nestalo. Žalovaný v odvolaní namietal, že súd prvej inštancie mu nesprávnym procesným postupom znemožnil, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a aj napriek tomu odvolací súd pojednávanie nenariadil.

3.6. K dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP žalobcovia 1/, 4/ a 5/ uviedli, že odvolací súd v napadnutom rozhodnutí započítal jednorazové odškodnenie, ktoré bolo poskytnuté dotknutým žalobcom Sociálnou poisťovňou, na sumu, ktorú určil súd prvého stupňa ako nemajetkovú ujmu odkazujúc na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Mcdo/1/2016. Aj napriek skutočnosti, že najvyšší súd vo svojom rozhodnutí konštatoval, že jednorazové odškodnenie nie je nič iné ako náhrada nemajetkovej ujmy, poskytovaná z úrazového poistenia, zastávajú názor, že na prejednávanú vec je potrebné nazeráť zo širšieho uhla pohľadu, kedy nie je správne mechanicky započítavať jednorazové odškodnenie na sumu nemajetkovej ujmy bez zohľadnenia všetkých špecifikácií daného prípadu. V prípade smrti zamestnanca jednorazové odškodnenie v zmysle § 94 zákona o

sociálnom poistení poskytuje finančnú pomoc pozostalým, a to bez zohľadnenia ich emocionálnej straty. Zatiaľ čo jednorazové odškodnenie je vyčíslené v zmysle zákonných mantinelov, nemajetková ujma sa týka subjektívneho prežívania poškodeného, resp. pozostaleho a jej výška sa určuje individuálne, s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu a dôkazy o utrpení ujmy. Podľa ich názoru jednorazové odškodnenie v zmysle zákona o sociálnom poistení nie je náhradou nemajetkovej ujmy v tradičnom právnom slova zmysle. Ide skôr o formu sociálnej pomoci a solidarity štátu s blízkymi osobami poškodeného, ktorý v dôsledku pracovného úrazu umrel; zatiaľ čo náhrada nemajetkovej ujmy sa zameriava na kompenzáciu bolestivej straty blízkej osoby, psychického utrpenia, psychických problémov a emocionálnu stratu, jednorazové odškodnenie v zákone o sociálnom poistení je viazané na špecifické kritériá vyplývajúce z tohto zákona a je určené na čiastočnú kompenzáciu následkov úmrtia v dôsledku pracovného úrazu. Pretože výška jednorazového odškodnenia je stanovená zákonom a nie je viazaná na rozsah utrpenia ujmy v takom rozsahu ako pri náhrade nemajetkovej ujmy, nie je plne ekvivalentom náhrady nemajetkovej ujmy v občianskoprávnom konaní. V zmysle zákona o sociálnom poistení § 94 ods. 2 „Suma jednorazového odškodnenia manžela alebo manželky je 730-násobok denného vymeriavacieho základu,...“, a teda výška je priamo úmerná zárobku zamestnanca a predstavuje tak náhradu za stratu príjmu v rodine. Preto poškodenými sú výlučne manžel, manželka a nezaopatrené dieťa, pričom toto odškodné je hradené z úrazového poistenia, teda z verejných zdrojov na základe povinného odvodu z príjmu zamestnanca do Sociálnej poisťovne. Inými slovami, nárok na vyplatenie odškodného z titulu straty na zárobku v rodine nemajú iné blízke osoby vo vzťahu k zomrelému, ako ani osoby, ktorých zomrelý nebol zamestnancom. Jednorazové odškodnenie je tak primárne určené na kompenzáciu ekonomických strát pozostalých v dôsledku úmrtia zamestnanca, kedy pozostalí prišli o hlavný zdroj príjmu rodiny, v dôsledku čoho sa finančná situácia pozostalých zmenila k horšiemu. Sociálna poisťovňa pri rozhodovaní o výške jednorazového odškodnenia neprihliada na emocionálnu stratu pozostalých. Žalobcovia sa prostredníctvom žaloby o náhrady nemajetkovej ujmy domáhali náhrady nemajetkovej ujmy spočívajúcej práve v ich emocionálnej strate a psychického utrpenia, teda sa domáhali náhrady nemajetkovej ujmy na odlišnom právnom a skutkovom základe, ako to je v prípade jednorazového odškodnenia. Poukázali na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Cdo/65/2013 v zmysle ktorého „Z citovaných ustanovení zákona č. 437/2004 Z. z. podľa dovolacieho súdu jednoznačne vyplýva, že zmyslom náhrady za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia je poskytnúť peňažnú náhradu za ujmu spôsobenú zásahom do telesnej integrity fyzickej osoby. Z nich, ani zo zásad na hodnotenie bolesti (§ 9 zákona č. 437/2004 Z. z.), zásad na hodnotenie sťaženia spoločenského uplatnenia (§ 10 zákona č. 437/2004 Z. z.), ale ani zo sadzieb bodového ohodnotenia (príloha 1. zákona č. 437/2004 Z. z.) nie je možné vyvodit', že by sa náhrada za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia poskytovali za ujmu, ktorá premieta do psychickej sféry fyzickej osoby a do jej postavenia v spoločnosti (podľa odvolacieho súdu „i ochranu dôstojnosti osoby dotknutej neoprávneným zásahom i práva na súkromný a rodinný život“).“ Aj napriek skutočnosti, že citované rozhodnutie sa zaoberalo súbehom nárokov za náhradu za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia s nárokmi na náhradu nemajetkovej ujmy v zmysle § 13 Občianskeho zákonníka, majú za to, že je analogicky aplikovateľné aj na prejednávajúcu vec. Zo znenia zákona o sociálnom poistení nemožno vyvodit', že by sa jednorazové odškodnenie poskytovalo za ujmu, ktorá sa premieta do psychickej sféry pozostalých. Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Mcd/1/2016 odvolací súd nesprávne aplikoval na prejednávajúcu vec, keď v dôsledku záverov Najvyššieho súdu, že jednorazové odškodnenie nie je nič iné ako nemajetková ujma, započítal jednorazové odškodnenie na výšku nemajetkovej ujmy určenej rozhodnutím súdu prvej inštancie. Najvyšší súd sa v predmetnom rozhodnutí zaoberal extenzívnou interpretáciou pojmu škoda pre účely zákona o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a dospel k záveru, že niet žiadneho rozumného dôvodu, pre ktorý by náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých pri usmrtení ich blízkeho ako zamestnanca pri dopravnej nehode mala byť predmetom poistného krytia (aj keď podľa iného zákona), zatiaľ čo v prípadoch, ak by nešlo o zamestnanca, by to tak byť nemalo.

3.7. K dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP uviedli, že započítaním jednorazového odškodnenia vyplateného dotknutým žalobcom Sociálnou poisťovňou na výšku nemajetkovej ujmy určenú súdom prvej inštancie, s ktorou sa stotožnil aj odvolací súd, bol naplnený aj ďalší dovolací dôvod a to podľa § 421 ods. 1 písm. b), kedy rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej

otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. V rozhodnutí sp. zn. 6MCdo/1/2016 totiž nebolo nijakým spôsobom riešené, akým spôsobom a v akom rozsahu má vplyv vyplateného jednorazového odškodnenia na náhradu nemajetkovej ujmy v zmysle § 13 Občianskeho zákonníka. Vzhľadom na skutočnosť, že oba nároky vyplývajú z rozdielného právneho titulu, zastávajú názor, že ich nemožno stotožňovať a navzájom započítavať tak, ako to učinil odvolací súd vo svojom rozhodnutí. Žalobcovia predsa výšku jednorazového odškodnenia zohľadnili už v podanej žalobe, čo sa odrazilo na konečnom vyčíslení náhrady nemajetkovej ujmy. Túto skutočnosť však odvolací súd pri svojom rozhodovaní vôbec nebral do úvahy. S poukazom ich názor, že jednorazové odškodnenie je primárne určené na kompenzáciu ekonomických strát pozostalých, kdežto náhrada nemajetkovej ujmy v zmysle § 13 Občianskeho zákonníka je určená na kompenzáciu bolestivej straty blízkej osoby, emocionálnu stratu, utrpenia a duševných bolestí pozostalých, je potom nutné dospieť k záveru, že takéto započítanie bolo nesprávne. Naskytá sa preto otázka, či odvolací súd postupoval správne, keď započítal celú sumu poskytnutého jednorazového odškodnenia na vyčíslenú nemajetkovú ujmu, ktorú ako sám v odôvodnení rozhodnutia považuje za správne vyčíslenú, ako emocionálnu stratu, resp. či a v akom rozsahu mala byť výška jednorazového odškodnenia pri rozhodovaní dovolacieho súdu zohľadnená. Vzhľadom na všetky skutočnosti opísané vyššie, najmä s prihliadnutím na ich právny názor, že súd nemôže automaticky a bez primeraného odôvodnenia započítavať jednorazové odškodnenie na náhradu nemajetkovej ujmy v prípadoch, kedy sa nárok na náhradu nemajetkovej ujmy uplatňuje v občianskoprávnom konaní a jednorazové odškodnenie bolo vyplatené z iného titulu, majú za to, že súdy by mali rozlišovať medzi právnymi titulmi, na základe ktorých si strany sporu uplatňujú svoje nároky a v tomto svetle aj dôsledne zvažovať, do akej miery a či vôbec sa bude výška jednorazového odškodnenia pri určovaní výšky nemajetkovej ujmy zohľadňovať a tieto skutočnosti vo svojom rozhodnutí riadne zdôvodniť. S touto otázkou sa súdy vyššieho stupňa nezaoberali, je potrebné, zaujať k nej jednoznačné stanovisko a teda: či sa jednorazové odškodnenie podľa zákona o sociálnom poistení poskytuje za ujmu, ktorá sa premieta do psychickej sféry fyzickej osoby a do jej postavenia v spoločnosti. Uvedené podľa ich názoru nie je možné, a to najmä vo svetle obsahu právneho názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Cdo/65/2013.

4. Žalovaný vo vzťahu k dovolaniu žalobcov 1/, 4/ a 5/ písomne navrhol, aby dovolací súd dovolanie odmietol a priznal mu nárok na náhradu trov dovolacieho konania. K dovolaniu podľa § 420 písm. a) CSP uviedol, že odvolací súd o nároku na jednorazové odškodnenie v danom konaní nerozhodoval, tento nárok neposudzoval, rozhodnutie Sociálnej poisťovne nemenil ani nerušil. Čo sa týka dovolania žalobcov podľa § 420 písm. f) CSP, v rozhodovanej veci nemožno hovoriť o duplicitnom započítaní jednorazového odškodnenia odvolacím súdom. Rozhodnutie o vyplatení jednorazového odškodnenia žalobcovia predložili ako prílohu žaloby, vyplatenie odškodnenia nebolo v konaní medzi stranami sporné, a preto pripojenie administratívneho spisu by bolo nadbytočné. Odvolací súd dokazovanie nedoplnil, neopakoval, nemodifikoval skutkový stav zistený súdom prvého stupňa, ani sa od neho neodchýlil. Žalovaný už v konaní pred súdom prvej inštancie namietal, že jednorazové odškodnenie nie je nič iné ako kompenzácia nemajetkovej ujmy v peniazoch (vyjadrenie žalovaného zo dňa 14. októbra 2021), teda žiadal takto vyplatené odškodnenie započítavať. Rozhodnutie dovolacieho súdu potom nemožno hodnotiť ako prekvapujúce. Odvolací súd v odôvodnení napadnutého rozhodnutia zrozumiteľným a dostatočným spôsobom uviedol dôvody, pre ktoré rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti zmenil, napadnuté rozhodnutie nemožno považovať za svojvoľné či zjavne neodôvodnené. Poukázal na to, že žalobcovia v dovolaní uviedli, že odvolací súd mal postupovať v rozpore s platnou právnou úpravou, avšak v čom konkrétne spočíva nesprávnosť procesného postupu dovolacieho súdu v dovolaní neuviedli. Mal za to, že žalobcovia nevymedzili dôvody dovolania spôsobom upraveným v § 431 ods. 1, 2 CSP. Dovolateľmi uplatnené dôvody dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a), b) CSP sa navzájom vylučujú. Žalobcovia neoznačili ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu, od ktorej sa mal odvolací súd odkloniť a v čom sa mal od neho odkloniť. Dovolatelia nevymedzili ani právnu otázku, ktorá má mať zásadný právny význam pre nesprávne posúdenie veci, ktorá doposiaľ nebola dovolacím súdom vyriešená. Dovolateľmi naznačená otázka, či sa jednorazové odškodnenie podľa zákona o sociálnom poistení poskytuje za ujmu, ktorá sa premieta do psychickej sféry fyzickej osoby a do jej postavenia v spoločnosti, je otázkou skutkovou, ktorá je výsledkom vykonaného dokazovania, nie je otázkou právnou.

5. Žalobca 2/ sa k dovolaniu žalobcov 1/, 4/ a 5/ písomne vyjadril tak, že zásadne nesúhlasí s rozhodnutím odvolacieho súdu a stotožňuje sa s dôvodmi dovolania. Jednorazové odškodnenie podľa § 88 ods. 1, 2 zákona č. 461/2003 Z. z. je dávkou sociálneho poistenia, ktorej účelom je sociálne zabezpečenie pozostalých. Náhrada nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka má satisfakčný a reparačný charakter a jej cieľom je zmiernenie duševného utrpenia blízkych osôb. Tieto nároky sú odlišné. Podľa judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky majú súd prihliadať a individuálny rozsah utrpenia, nie na výšku sociálnych dávok. Navrhol napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

6. Žalobca 3/ k dovolaniu žalobcov 1/, 4/ a 5/ písomne uviedol, že zosnulý bol blízkou osobou žalobcov a jeho smrť predstavuje nenahraditeľnú osobnú a rodinnú stratu. Utrpenie pozostalých nemožno zľahčovať tým, že im bola vyplatená dávka podľa zákona o sociálnom poistení. Rozhodnutie odvolacieho súdu mal za nezákonné a nespravodlivé, s dovolaním sa stotožnil.

7. Žalobcovia 1/, 4/ a 5/ k vyjadreniu žalovaného písomne uviedli, že žalovaný neuviedol také skutkové tvrdenia a právne argumenty, ktoré by boli spôsobilé spochybníť dôvodnosť dovolania.

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolaniu žalobcov 1/, 3/ a 4/ je dôvodné.

9. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v občianskoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých občianskoprávny súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom, vrátane dovolacieho konania (napr. rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 4/2011).

10. Dovolanie je mimoriadnym opravným prostriedkom. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím predstavujúcim res iudicata), musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (porovnaj sp. zn. 3Cdo/319/2013, 1Cdo/348/2013, 3Cdo/357/2016).

11. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP. Právna úprava dovolacieho konania dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania. K posúdeniu dôvodnosti dovolania môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania.

12. Žalobcovia 1/, 4/ a 5/ uplatnili dovolacie dôvody podľa § 420 písm. a), f) a § 421 ods. 1 písm. a), b) CSP.

13. Vec prejedávajúci senát považoval v tomto prípade za opodstatnené dať prednosť prieskumu napadnutého rozsudku odvolacieho súdu z hľadiska právneho posúdenia pred procesným prieskumom (pozri obdobne rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/198/2019, 4Cdo/200/2019, 4Cdo/36/2020).

14. Podľa § 421 ods. 1 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená, alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

15. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

16. Výpočet dôvodov uvedených v § 421 ods. 1 CSP je taxatívny. Všetky dôvody prípustnosti dovolania, ktoré sú vymenované v tomto ustanovení, sa vzťahujú výlučne na právnu otázku, ktorej vyriešenie viedlo k právnym záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu; zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou dovolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna, ako aj procesnoprávna (v ďalšom texte len „právna otázka“).

17. V dovolaní, ktorého prípustnosť sa vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. a) CSP, by mal dovolateľ: a) konkretizovať právnu otázku riešenú dovolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b) vysvetliť (a označením rozhodnutia najvyššieho súdu doložiť), v čom sa riešenie právnej otázky dovolacím súdom odklonilo od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu c) uviesť, ako by mala byť táto otázka správne riešená.

18. Dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP predpokladá, že danú právnu otázku dovolací súd dosiaľ neriešil a je tu preto daná potreba, aby dovolací súd ako najvyššia súdna autorita túto otázku vyriešil. V konkrétnom prípade musí dovolateľ relevantne odôvodniť, že dovolanie je prípustné, pretože pre rozhodnutie podstatná právna otázka nebola dovolacím súdom dosiaľ riešená, pričom dôvodom dovolania potom môže byť len otázka právneho posúdenia a spochybnenie jej vyriešenia zo strany odvolacieho súdu a ako aj odôvodnenie právneho záveru, ktorý zastáva dovolateľ.

19. K otázke možnosti súbežného uplatnenia prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP a (zároveň) § 421 ods. 1 písm. b) CSP najvyšší súd v iných právnych veciach (viď napríklad rozhodnutia sp. zn. 6Cdo/185/2016, 3Cdo/21/2017) uviedol, že „uplatnenie obidvoch dovolacích dôvodov naraz (t. j. dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP) sa bez ďalšieho z logiky veci vylučuje - odvolací súd sa totiž nemôže odkloniť od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu za súčasnej existencie stavu, keď rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená“. Podobne v rozhodnutí sp. zn. 6Cdo/123/2017 najvyšší súd k možnosti vyvodzovania prípustnosti dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) a zároveň písm. b) a c) CSP uviedol, že „súčasná existencia všetkých týchto predpokladov prípustnosti dovolania sa bez ďalšieho z povahy veci vylučuje. Nemožno totiž odôvodňovať prípustnosť dovolania tým, že určitá právna otázka je rozhodovacou praxou odvolacieho súdu riešená ustálene a zároveň že dovolacím súdom nebola riešená, resp. že je ním riešená rozdielne“. Uvedené rozhodnutie prešlo i testom ústavnosti, keď ústavný súd sťažnosť, ktorá bola podaná proti tomuto rozhodnutiu najvyššieho súdu, odmietol ako zjavne neopodstatnenú (rozhodnutie sp. zn. I. ÚS 644/2017).

K dovolaniu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP:

20. Dovolatelia vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP vyčítali odvolaciemu súdu odklon od rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Mcd/1/2016, ktoré podľa ich názoru odvolací súd neaplikoval správnym spôsobom.

21. Odvolací súd v napadnutom rozsudku konštatoval, že zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení vo svojom ustanovení § 94 ods. 1 priznáva určeným príbuzným osobám zomrelého zamestnanca (manžel, manželka a nezaopatrené dieťa poškodeného) okrem iného nárok na jednorazové odškodnenie,

ktoré vo svojej podstate podľa názoru odvolacieho súdu predstavuje náhradu nemajetkovej ujmy s tým, že identicky argumentoval Najvyšší súd SR v rámci rozhodnutia sp. zn. 6MCdo/1/2016 z 31. júla 2017 (bod 14.).

22. V konaní sp. zn. 6MCdo/1/2016 najvyšší súd riešil právnu otázku, či v konaní o náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv, predstavovaných právom na súkromný a rodinný život, spôsobený usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode, je daná pasívna legitimácia poisťovne vykonávajúcej povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorových vozidiel, pričom mal za to, že pre posúdenie otázky pasívnej legitimácie poisťovne je rozhodujúce riešenie otázky, čo treba rozumieť pod pojmom škoda (použitým v zákone č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel). Publikovaná právna veta rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 6MCdo/1/2016 zo dňa 31. júla 2017 (R 61/2018) znie: „Škodou pre účely zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších zmien a doplnení je aj nemajetková ujma spočívajúca v zásahu do osobnostných práv pozostalých obete dopravnej nehody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla. V spore o náhradu takejto ujmy je poisťovňa pasívne legitimovaná.“ V rámci právnych úvah prezentovaných v uvedenom rozhodnutí dovolací súd okrem iného v bode 14. rozhodnutia uviedol: „Rozširujúci výklad pojmu škoda pre účely zodpovednostného zákona je pritom aj ústavne konformným, pretože zmierňuje, resp. odstraňuje disproporciu medzi zákonným úrazovým poistením, t. j. poistením pri pracovných úrazoch, a povinným zmluvným poistením zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorového vozidla. Ak totiž dôjde pri dopravnej nehode k úmrtiu zamestnanca, ustanovenie § 94 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (v znení neskorších zmien a doplnení) zakladá pozostalým, ktorými sú manžel alebo manželka a nezaopatrené dieťa, nárok na jednorazové odškodnenie vo výške 730-násobku denného vymeriavacieho základu, najviac však vo výške 46 485,40 € (u manžela alebo manželky). Toto odškodnenie, i keď je limitované, nie je nič iné ako náhrada nemajetkovej ujmy, poskytovaná z úrazového poistenia. Niet žiadneho rozumného dôvodu, pre ktorý by náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých pri usmrtení ich blízkeho ako zamestnanca pri dopravnej nehode mala byť predmetom poistného krytia (aj keď podľa iného zákona), zatiaľ čo v prípadoch, ak by išlo o zamestnanca, by to tak byť nemalo.“

23. Dovolací súd zastáva názor, že význam formulácie dovolacieho súdu v rozhodnutí R 61/2018 týkajúcu sa toho, že nárok na jednorazové odškodnenie podľa § 94 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení predstavuje náhradu nemajetkovej ujmy, poskytovanej z úrazového poistenia, je potrebné hodnotiť v jej osobitnom kontexte úvah dovolacieho súdu o obsahu pojmu škoda podľa zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a v spojitosti s predmetom konania, ktorým bol nárok na náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv, spôsobený usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode. Dovolací súd v konaní sp. zn. 6MCdo/1/2016 sa - okrem konštatovania, že ide o náhradu nemajetkovej ujmy - osobitne nezaoberal charakterom a povahou nároku, vyplývajúceho z § 94 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení a tento ani nebol predmetom daného súdneho konania.

24. Preto pokiaľ odvolací súd dospel sám v rámci svojich úvah k záveru o tom, že v tomto súdnom konaní o ochranu osobnostných práv uplatnený nárok žalobcov na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 Občianskeho zákonníka, súvisiaci s pracovným úrazom ich rodinného príslušníka, predstavuje totožný nárok ako jednorazové odškodnenie podľa § 94 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, výlučne z ktorého dôvodu nárok žalobcov v ním uznannej výške 11.000 eur ponížil automaticky a bez ďalšieho o sumy jednorazového odškodnenia, vyplatené jednotlivým žalobcom Sociálnou poisťovňou podľa § 94 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, nebolo zo strany odvolacieho súdu opodstatnené poukazovať na citovaný záver najvyššieho súdu v označenom rozhodnutí sp. zn. 6MCdo/1/2016.

25. Vzhľadom na uvedené dovolací súd preskúmaním veci na rozdiel od názoru odvolacieho súdu dospel k záveru, že uvedená právna otázka, na ktorej riešení odvolací súd založil svoje rozhodnutie, nebola

doposiaľ v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu riešená a dovolanie žalobcov posúdil z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

26. Nevyhnutnou podmienkou prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP je, že sa týka právnej otázky, na riešení ktorej založil odvolací súd svoje rozhodnutie. Toto ustanovenie dopadá len na takú právnu otázku, ktorú: a/ odvolací súd riešil (neponechal ju nepovšimnutou, otázku nastolil, vysvetlil jej podstatu, vyjadril vo vzťahu k nej svoje právne úvahy a vysvetlil jej riešenie), a b/ (zároveň) dovolací súd ešte neriešil.

K dovolaniu podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP

27. Dovolatelia v súvislosti s vyššie nastolenou problematikou otázku doposiaľ v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu neriešenú výslovne formulovali nasledovne: „či sa jednorazové odškodnenie podľa zákona o sociálnom poistení poskytuje za ujmu, ktorá sa premieta do psychickej sféry fyzickej osoby a do jej postavenia v spoločnosti“. Dovolací súd má za to, že takto postavená dovolacia otázka nezodpovedá nárokom na správnu formuláciu dovolacej otázky v zmysle § 421 ods. 1, § 432 ods. 1, 2 CSP, keď z nej nie je zrejмый právny problém, ktorý by mal byť predmetom dovolacieho prieskumu. Vychádzajúc však z obsahu dovolania (§ 124 ods. 1 CSP) a z podstaty namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci, dovolací súd vyvodil, že dovocatelia jednoznačne a nepochybne rozporujú právny záver odvolacieho súdu o tom, že nárok na jednorazové odškodnenie podľa § 94 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení predstavuje totožnú náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch ako je náhrada nemajetkovej ujmy podľa § 13 Občianskeho zákonníka a majú za to, že uvedené nároky vyplývajú z rozdielnych právnych titulov, z ktorého dôvodu ich nemožno stotožňovať a ani ich navzájom započítavať.

28. Podľa § 94 ods. 1 zákona č. 461/2000 Z. z. o sociálnom poistení (ďalej aj len „zákon o sociálnom poistení“) manžel, manželka a nezaopatrené dieťa poškodeného, ktorý zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, majú nárok na jednorazové odškodnenie.

29. Podľa § 94 ods. 2 zákona o sociálnom poistení suma jednorazového odškodnenia manžela alebo manželky je 730-násobok denného vymeriavacieho základu, najviac 46.485,40 eura.

30. Podľa § 94 ods. 2 zákona o sociálnom poistení suma jednorazového odškodnenia na každé nezaopatrené dieťa uvedené v odseku 1 je polovica sumy jednorazového odškodnenia manžela alebo manželky poškodeného. Úhrn súm jednorazového odškodnenia nezaopatrených detí nesmie presiahnuť 46.485,40 eura. Ak úhrn jednorazových odškodnení presiahne túto sumu, znížia sa sumy jednorazových odškodnení nezaopatrených detí pomerne tak, aby ich úhrn bol najviac 46.485,40 eura.

31. Podľa § 94 ods. 2 zákona č. 461/2000 Z. z. o sociálnom poistení v znení účinnom ku dňu zásahu do práv žalobcov (10. januára 2019) sumy uvedené v odsekoch 2 a 3 platné k 31. decembru kalendárneho roka sa zvyšujú vždy od 1. januára nasledujúceho kalendárneho roka o percento zvýšenia úrazovej renty podľa § 89 ods. 8.

32. Podľa § 94 ods. 2 zákona č. 461/2000 Z. z. o sociálnom poistení v aktuálnom znení sumy uvedené v odsekoch 2 a 3 platné ku dňu zvýšenia úrazovej renty podľa § 89 ods. 8 a 9 sa odo dňa zvýšenia úrazovej renty zvyšujú o príslušné percento zvýšenia úrazovej renty.

33. Podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jeho osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby mu bolo dané primerané zadosťučinenie.

34. Podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka pokiaľ by sa nezdalo postačujúce zadosťučinenie podľa odseku 1 najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jeho vážnosť v spoločnosti, má fyzická osoba tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.

35. Podľa § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka výšku náhrady podľa odseku 2 určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo.

36. Jednorazové odškodnenie upravené v § 94 zákona o sociálnom poistení má povahu verejnoprávnej dávky úrazového poistenia viazanej na zákonné podmienky. Ide o úrazovú dávku sociálneho poistenia, ktorá vzniká len pri smrti poškodeného v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania a je poskytovaná len zákonom určenému okruhu osôb. Zároveň je čo do svojej výšky zákonom explicitne limitovaná, a to vo väzbe na denný vymeriavací základ určený právnou normou. O priznaní dávky podľa § 94 rozhoduje Sociálna poisťovňa a civilný súd nemá právomoc ju priamo priznať (rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/160/2007) .

37. V pôvodnej dôvodovej správe k návrhu zákona č. 461/2000 Z. z. o sociálnom poistení sa vo vzťahu k inštitútu jednorazového odškodnenia uvádza : „Na preklopenie nepriaznivej finančnej situácie rodiny, spôsobenej stratou príjmu poškodeného, ktorý zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, sa navrhuje poskytnúť manželke (manželovi) a nezaopatreným deťom odškodnenie jednorazovými sumami, ktorými sa má rodine umožniť prispôbiť sa zmeneným životným podmienkam. Ich suma sa navrhuje pre manželku (manžela) v zásade v sume zodpovedajúcej brutto dvojročnému príjmu poškodeného, najviac však jeden milión Sk a na každé nezaopatrené dieťa sa navrhuje poskytnúť polovicu sumy poskytnutej manželke (manželovi), pričom úhrn súm jednorazových odškodnení nezaopatrených detí nesmie presiahnuť jeden milión Sk.“

38. Možno teda uviesť, že účelom sociálnej dávky jednorazového odškodnenia upraveného v § 94 zákona o sociálnom poistení je zabezpečenie najmä materiálnych potrieb rodiny poškodeného (zomretého) formou štátnej pomoci pri preklopení náhle vzniknutej nepriaznivej osobnej, rodinnej a majetkovej situácie.

39. Na druhej strane, účelom náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch (podľa § 13 Občianskeho zákonníka) je poskytnúť poškodenému morálne zadosťučinenie za spôsobenú nemajetkovú ujmu, pričom peniaze slúžia ako satisfakcia. Účelom nie je vytvorenie majetkového prospechu na strane oprávneného, ale vyváženie a zmiernenie negatívnych následkov spôsobených neoprávneným zásahom zodpovedného subjektu do ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, súkromia či rodinného života, alebo dobrej povesti dotknutej osoby.

40. Na rozdiel od nároku podľa § 94 zákona o sociálnom poistení predstavuje nárok na ochranu osobnosti v zmysle § 11 až §13 Občianskeho súkromnoprávny nárok, ktorý je možné uplatniť pred súdom, v sporovom súdnom konaní proti civilne zodpovednému subjektu a vyžaduje samostatné preukázanie zásahu, ujmy a príčinnej súvislosti. Žalobcom môže byť ktokoľvek, do koho osobnostných práv bolo neoprávnene zasiahnuté. Náhrada nemajetkovej ujmy v zmysle § 13 Občianskeho zákonníka nie je limitovaná fixnou sumou.

41. Z uvedeného vyplýva, že nárok na sociálnu dávku jednorazového odškodnenia podľa § 94 zákona o sociálnom poistení sa zásadne odlišuje od nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v rámci žaloby o ochrane osobnosti vychádzajúcej z § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka a reflektuje iné skutočnosti. Ak sa preukáže smrť poškodeného v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania a žiadateľ patrí do taxatívneho okruhu oprávnených osôb, potom vzniká nárok na jednorazové odškodnenie ako verejnoprávnu dávku úrazového poistenia, o ktorej rozhoduje Sociálna poisťovňa. Ak sa súčasne preukáže samostatný zásah do práva na súkromie a rodinný život, potom môže vedľa dávky podľa § 94 vzniknúť aj samostatný civilný nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, a to vo vzťahu k inému subjektu ako je Sociálna poisťovňa.

42. Dovolací súd v tomto smere podporne poukazuje na rozhodnutie najvyššieho súdu vo veci sp. zn. 4Cdo/160/2007, v ktorej bol predmetom konania okrem nároku na jednorazové odškodnenie pozostalým podľa zákona č. 274/1994 Z. z. o Sociálnej poisťovni aj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v

peniazoch v súvislosti s následkami zásahu do osobnosti žalobcov podľa § 11 až § 13 Občianskeho zákonníka. Nižšie súdy za zodpovednostný subjekt považovali žalovaného 1/ - zamestnávateľa; žalobu voči žalovanej 2/ (Sociálna poisťovňa) súd prvého stupňa zamietol a odvolací súd v tejto časti rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil. Dovolací súd v konaní riešil dovolaciu otázku, či žalovaný 1/ má právo, aby Sociálna poisťovňa uhradila za neho aj súdom priznanú nemajetkovú ujmu ako nárok z občianskoprávnej zodpovednosti za zásah do osobnostných práv. Podľa názoru dovolacieho súdu „treba dôsledne rozlišovať medzi nárokmi na náhradu škody vyplývajúcimi z pracovnoprávnej zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú smrteľným pracovným úrazom (od 1. januára 2004 majúci povahu nárokov z úrazového poistenia za takto spôsobenú škodu) a nárokmi na peňažnú náhradu nemajetkovej ujmy vyplývajúcimi z občianskoprávnej zodpovednosti za neoprávnený zásah do osobnostných práv. Zákon č. 274/1994 Z. z. o Sociálnej poisťovni upravoval, okrem iného, aj právne vzťahy z poistenia zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a pri chorobe z povolania. Účastníkom právneho vzťahu z tohto poistenia bol na jednej strane zamestnávateľ a na druhej strane Sociálna poisťovňa. Zamestnanec, poškodený pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, účastníkom tohto právneho vzťahu nebol, preto mu podľa uvedeného zákona žiaden priamy právny nárok na poskytnutie poistného plnenia voči Sociálnej poisťovni nemohol vzniknúť. V súvislosti s nárokom na náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv podľa ustanovení §§ 11 až 13 Občianskeho zákonníka preto pasívna legitimácia žalovanej 2/, vyvodzovaná z ustanovení §§ 44a ods. 2 a 44b ods. 1 zákona č. 274/1994 Z. z., neprichádzala do úvahy, a to tým viac, že takýto nárok ani nebol predmetom právnej úpravy poistenia v zmysle tohto zákona. Pretože povinnosť žalovanej 2/ poskytnúť náhradu nemajetkovej ujmy, uplatnenej pozostalými zamestnanca ako nárok z občianskoprávnej zodpovednosti za zásah do osobnostných práv, nemožno vyvodiť ani zo žiadneho iného predpisu, odvolací súd správne žalobu voči nej v tejto časti zamietol.“

43. Bez povšimnutia nemožno nechať fakt, že i vo veci sp. zn. 2Cdo/19/2010 (rozsudok zo dňa 25. mája 2010; R 22/2014) najvyšší súd odmietol pokus „vybudovať“ obdobu inštitútu upraveného § 94 zákona o sociálnom poistení v občianskom práve (vo vzťahu k § 448 Občianskeho zákonníka). Označené rozhodnutie sa síce týka odlišných skutkových okolností, no význam má v tom, že potvrdzuje uzavretosť konštrukcie jednorazového odškodnenia a odmietnutie jej rozširovania mimo výslovného zákonného rámca (obdobne aj rozhodnutie sp. zn. 2Cdo/108/2014 zo dňa 24. februára 2015).

44. Zhrnúc uvedené, dovolací súd v odpovedi na dovolaciu otázku uzatvára, že uvedené nároky, a to nárok na jednorazové odškodnenie pozostalým podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení a nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch v súvislosti s následkami zásahu do osobnosti žalobcov podľa § 11 až § 13 Občianskeho zákonníka, predstavujú samostatné právne inštitúty, ktoré nie je možné zamieňať. Dávka podľa § 94 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení a civilná náhrada nemajetkovej ujmy podľa § 11 až § 13 Občianskeho zákonníka sledujú odlišný účel a môžu existovať vedľa seba. Priznanie jednorazového odškodnenia podľa § 94 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení civilný nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 11 až § 13 Občianskeho zákonníka automaticky nevylučuje a ani neredukuje.

45. Pokiaľ odvolací súd, konštatujúc danosť nároku žalobcov na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 11 až § 13 Občianskeho zákonníka v sume 11.000 eur každý, na tento nárok následne mechanicky „započítal“ dávku poskytnutú žalobcom podľa § 94 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení Sociálnou poisťovňou (v presnej výške tak, ako bola poskytnutá) s odôvodnením, že jednorazové odškodnenie nie je nič iné, než náhrada nemajetkovej ujmy s tým, že celková výška nemajetkovej ujmy bola dotknutým žalobcom už poskytnutá/uhradená (práve) v podobe platby odškodnenia od Sociálnej poisťovne, postupoval v rozpore s vyššie vyjadreným právnym názorom dovolacieho súdu. Dovolací súd však týmto nevylučuje možnosť súdov prihliadnuť na vyplatenie či nevypлатenie dávky jednorazového odškodnenia (a jej výšky) Sociálnou poisťovňou v rámci hodnotenia výšky náhrady podľa kritérií stanovených v § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka.

46. Vzhľadom na žalobcami dôvodne vytýkaný dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, dospel potom najvyšší súd k záveru, že dovolanie je prípustné a zároveň dôvodné a preto už bez potreby

zaobrania sa s dovolacím dôvodom podľa § 420 písm. f) CSP, rozhodnutie odvolacieho súdu v dovolaní napadnutej časti zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

47. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

48. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.